

INSTITUTE FOR BALKAN STUDIES
SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
SPECIAL EDITIONS BOOK 76
NATIONAL MUSEUM, KRALJEVO

SCIENTIFIC MEETING

RUDO POLJE KARANOVAC KRALJEVO

(FROM THE FIRST MENTION TO WORLD WAR ONE)

Editors in chief
Prof. NIKOLA TASIĆ,
Corresponding member of Serbian Academy of Sciences and Arts
Director of Institute for Balkan Studies

DRAGAN DRAŠKOVIĆ
Director of National Museum, Kraljevo

Editor
LJUBODRAG P. RISTIĆ

BELGRADE – KRALJEVO
2000

БАЛКАНОЛОШКИ ИНСТИТУТ
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ
ПОСЕБНА ИЗДАЊА КЊИГА 76
НАРОДНИ МУЗЕЈ, КРАЉЕВО

908(497.11 Краљево)(082)
СИГНАТУРА

НАУЧНИ СКУП

РУДО ПОЉЕ КАРАНОВАЦ КРАЉЕВО

(ОД ПРВИХ ПОМЕНА ДО ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА)

Одговорни уредници
Проф. НИКОЛА ТАСИЋ
дописни члан САНУ
Директор Балканолошког института

ДРАГАН ДРАШКОВИЋ
Директор Народног музеја, Краљево

Уредник
ЉУБОДРАГ П. РИСТИЋ

БЕОГРАД – КРАЉЕВО
2000

Редакциони одбор
Академик Владимир Стојанчевић, Никола Тасић, дописни члан САНУ,
Јованка Калић, дописни члан САНУ, др Ђорђе С. Костић,
мр Љубодраг П. Ристић и Драган Драшковић

Рукопис је примљен за штампу на V редовном скупу
Одељења историјских наука САНУ на основу реферата који је поднео
Никола Тасић, дописни члан САНУ

м.в. др.
2918

Зборник *Рудо Поље – Карановац – Краљево* (Од првих помена до Првог светског рата) штампан је уз финансијску подршку Министарства за културу Републике Србије и Скупштине општине Краљево

САДРЖАЈ

Вера Богосављевић-Петровић, <i>Стара насеља на подручју данашњег Краљева</i> <i>Old Settlements in the Area of Present-day Kraljevo</i>	9
Гордана Томовић, <i>Жупа Морава и нахија Морава</i> <i>The Morava Zhupa and Nah</i>	33
Бранка Кнежевић, <i>Област и рудник Гокчаница</i> <i>The Gokčanica Region and Mine</i>	47
Ема Миљковић-Бојанић, <i>Насеље Рудо Поље у Смедеревском санџаку од 1476. до 1572. године</i> <i>The Settlement of Rudo Polje in the Smederevo Sanjak during the First Century of Turkish Rule</i>	55
Раде Јоветић, <i>Карановац и нека околна места на старим географским картама</i> <i>Karavovac and Surrounding Settlements on Old Geographic Charts</i>	67
Силвија Крејаковић, <i>Неки топономастички трагови некадашњег сточарења у Подибру</i> <i>Certain Toponymic Traces of Former Cattle Breeders in Podibar</i>	81
Љубодраг Поповић, <i>Краљевачки крај: територија, управна подела, насеља (1804–1834)</i> <i>Kraljevo: Territory, Administration, Settlements (1804-1834)</i>	89
Радојица Ђирић, <i>Административно-територијалне промене на територији данашње општине Краљево 1834–1839. године</i> <i>Administrative and Territorial Changes in the Territory of the Present-day Municipality of Kraljevo</i>	97
Милан Матијевић – Благомир Бишевац, <i>Карановац – значајни трговачки центар Србије у XIX веку</i> <i>Karavovac – An Important Serbian Commercial Center in the 19th Century</i>	105
Милован Секулић, <i>Акционарске штедионице и банке у Краљеву до 1915. године</i> <i>Shareholders Savings in Banks in Kraljevo until 1915</i>	119
Драган Драшковић, <i>Развој здравства у Карановцу – Краљеву у XIX и почетком XX века</i> <i>The Development of Health Care in Karavovac – Kraljevo in the 19th and Early 20th Century</i>	145

Ђорђе С. Костић, <i>Карановац, слика једног града (1784–1878)</i> <i>Karapovac – the Image of a Town (1784-1878)</i>	157
Љиљана Жарковић, <i>Карановац и Карановчани у Вуковим делима</i> <i>Karapovac and the People of Karapovac in Vuk's Works</i>	167
Радомир Ристић – Вера Филиповић, <i>Школство у Карановцу (Краљево) током XIX века</i> <i>Education in Karapovac (Kraljevo) during the 19th Century</i>	181
Веселинка Кастратовић-Ристић, <i>Карановац – Краљево у Српским новинама (1878–1889)</i> <i>Karapovac – Kraljevo in Srpske Novine (1878–1889)</i>	207
Предраг Пузовић, <i>Никанор Ружицић, епископ жички (1886–1889)</i> <i>Nikanor Ružičić, Bishop of Žiça (1886–1889)</i>	215
Љубодраг П. Ристић, <i>Краљеви у Краљево (1882–1889–1904)</i> <i>Kings in Kraljevo (1882–1889–1904)</i>	233
Борислава Лилић, <i>Краљево и околина 1915. године у белешкама странаца</i> <i>Kraljevo and it's Vicinity in 1915 as Recorded by Foreigners</i>	247
Александар Кадијевић – Марина Ђурђевић, <i>Архитектура јавних објеката у Карановцу – Краљево у XIX веку</i> <i>Arhitecture of 19th-Century Public Buildings in Karapovac – Kraljevo</i>	265
Ненад Макуљевић, <i>Црква у Карановцу – задужбина кнеза Милоша Обреновића, Прилог проучавању односа владарске идеологије и црквене уметности</i> <i>Church in Karapovac – Endowment of Prince Miloš Obrenović. Supplement to the Study of Relations of Ruling Ideology and Ecclesiastical Art</i>	283
Марија Богдановић – Сузана Новчић, <i>Храм Силаска светог Духа у Краљево (архитектура и иконостац)</i> <i>Temple of the Descent of the Holy Ghost in Kraljevo (Architecture and Iconostas)</i>	295
Радивоје Бојовић, <i>Господар-Васин конак у Краљево</i> <i>Master Vasa's House in Kraljevo</i>	321
Документи из историје Краљева	333

НЕКОЛИКО УВОДНИХ РЕЧИ

Дугогодишња сарадња наших установа, Балканолошког института Српске академије наука и уметности и Народног музеја у Краљево, донела је још један плод. Ова књига је, дакле, настала из заједничког научног скупа одржаног у оквиру Жичког духовног сабора – Преображења, од 14. до 16. августа 1997. године, у Београду и Краљево, под насловом *РУДО ПОЉЕ – КАРАНОВАЦ – КРАЉЕВО* и поднасловом *Од првих писаних помена 1476. до окупације 1915. године*. Овај, као и пре тога одржани научни сусрети, усмерен је ка једном циљу: писању историје Краљева од најстаријих времена до данас. Применом ове методологије постепено се освајају знања о историји дугог трајања живота на просторима овог града, допуњена новим теренским истраживањима, архивским претрагама докумената, литерарним и другим изворима. Овај скуп и зборник који је из њега настао потврђују већ познату чињеницу о неједнакој истражености појединих периода развоја града, појединих тема значајних за његов развој. То је упут истраживачима али и научним и културним установама у коме правцу би требало да усмере своја интересовања. Очигледно је да је политичка, културна и економска историја Краљева и његове околине XIX века нарочито његове друге половине, најпотпуније истражена. То је период када је Карановац – Краљево имало значајну улогу у настајању српске државе. Скромнији су резултати истраживања о раном периоду живота тек основаног насеља које се у турским изворима помиње као Рудо Поље. Пажљив читалац овог Зборника приметити ће те празнине које се морају попунити новим истраживањима да би се дошло до садржине какву захтева једна савремена историја Краљева.

У оквиру тема које су на научном скупу и у овом Зборнику обрађиване, посебну тежину носе оне које нам, захваљујући новим и до сада необјављеним подацима, старије периоде чине ближим. Хронолошки посматрано, рад о континуитету живота на овим просторима од праисторије па до средњег века чини увод у све оно што ће касније бити истраживано као историја Рудог Поља, Карановца или Краљева. У овом

смислу драгоцен су сазнања о насељу Рудо Поље и његовом положају у оквиру Смедеревског санцака у време турске владавине или о раном рударству на падинама Копаоника (Гокчаница на пр). На ове теме наслањају се радови о жупи Морава и нахији Морава и о миграционим кретањима која су мењала живот овог краја и утицала на формирање Карановца.

Постојање историјских података о животу Карановца и његовом израстању у важан пункт између новостворене српске државе и Турске царевине објашњава већи број радова који се односе на XIX век. У овом делу радови о административној и управној подели карановачког подручја од 1804. до 1839. године претходе онима који приказују развој трговине и банкарства, школства и здравства, помињање Краљева у српској штампи или у белешкама иностраних савременика. Од значајних личности које су обележиле одређене периоде у историји Краљева посебна пажња је посвећена жичком епископу Никанору Ружичићу и краљевима Милану и Александру Обреновићу и Петру I Карађорђевићу. Радови о малобројним архитектонским споменицима чине посебну целину у овом Зборнику. Поред јавних објеката посебну пажњу истраживача историје уметности и архитектуре привукла је црква Силаска светог Духа (Црква Свете Тројице) а заслужено место је добио и незаобилазни споменик, симбол господства Карановца – господар-Васин конак.

Обичај је да организатори оваквих скупова из којих се изнедри и вредна књига, захвале онима који су показали разумевање за чување традиције и проучавање прошлости свога народа. Овом приликом поменимо предусретљивост Скупштине града Београда, где је скуп почео, сестринство манастира Жиче и, наравно, Скупштину општине Краљево, без чије финансијске подршке не би могао да се одржи скуп нити да се објаве његови резултати.

Београд – Краљево, јули 2000. године

Директор Народног музеја
у Краљеву
Драган Драшковић

Директор Балканолошког
института САНУ
Никола Тасић, дописни
члан САНУ